

»organizem«, čeprav ga po svoje priznava. Toda prirodoslovno in ostalo metaforiko, ki je nekoč vladala v jeziku literarnih ved, strukturalizem nadomešča z bolj točnim, racionalnim jezikom, ustrežajočim zahtevam samostojne in eksaktnejše znanosti. Znanosti, ki s svojo subtilno in tako rekoč na vse pripravljeno metodologijo zmore prodreti tudi v zapletene pojave moderne književnosti, nastajajoče zunaj spoznanjih, priznanih in popisanih estetskih norm.

Boris Paternu

SLOVENSKI VOKALIZEM V TUJI OBDELAVI

Razveseljivo je dejstvo, da se začenja s slovenščino ukvarjati vse več tujih slavistov. Čeprav ne moremo pričakovati, da bodo naša znanstvena področja obdelali namesto nas, se s tem slovenščina vendarle vse bolj vključuje v mednarodno znanost, naši problemi in izsledki se popularizirajo, s tem pa postaja slovenščina zanimiva tudi za komparativne študije, iz katerih se je bila začela zadnja desetletja že zaskrbljivo umikati.

V zadnjem času se je v E. Koschmiederju posvečeni številki revije *Die Welt der Slaven* (X, 3—4, 1965, str. 341—366) pod naslovom *Zur mundartlichen Differenzierung des Vokalsystems im Slowenischen* lotila Irmgard Mahnken enega najbolj obdelanih področij slovenskega jezikoslovja.

V uvodnem delu pravi, da je slovenščina posebno poučen primer za različne preosnove vokalnega sistema in izravnavanja pri njegovem stabiliziranju. Pravi pa, da teh vzročnih zvez do zdaj, kljub pozornosti, ki se je posvečala slovenski dialektologiji, primerjalna slavistika v veliki meri ni poznala, saj se je omejevala skoraj izključno na prikazovanje tega, kako posamezni praslovenski glasovi reflektirajo v moderni knjižni slovenščini in le v zelo majhni meri (posebno za *ě* in polglasnike) opozarjala na narečne razlike. Nato opozori na nekatere pomembne starejše razvoje v vokalizmu: npr. na različno vokalizacijo polglasnika (*a : e*), različno diftongizacijo jata (*ei : ie*) in pozno podaljšanje akuta na severu.

Predno I. Mahnken preide na svoj prikaz, poudari, da starejše raziskave slovenskih narečij in vokalizma skoraj sploh ne posvečajo pozornosti razvoju vokalnega sistema in da sta temeljni obsežni raziskavi v tej smeri šele Tineta Logarja *Sistemi dolgih vokalnih fonemov v slovenskih narečjih* (SR XIV, 1963, str. 111—132) in Jakoba Riglerja *Pregled osnovnih razvojnih etap v slovenskem vokalizmu* (SR XIV, 1965, str. 25—78), referatih za sofijski slavistični kongres. I. Mahnken pravi, da hoče ona poskusiti nekatere osnovne linije še nekoliko ostreje izoblikovati, pri čemer mora zaradi pomanjkanja prostora pustiti neomenjene tudi važne posameznosti. Omeji pa se na razpravljanje o *e*-jevskih in *o*-jevskih vokalih.

V drugem poglavju omenja, da so stališča glede pfvotne kvalitete jata različna. Posebej omenja pri tem nasprotujoča si stališča Ramovša in mene. Glede ozke kvalitete jata na jugovzhodu se pridružuje mojemu mnenju, medtem ko dvomi, da bi bilo treba z menoj na severozahodu izhajati iz širine in se nagiba k mnenju, da je bil *ě* povsod ozek. To je mnenje, ki ga srečujemo večkrat tudi že pri drugih, npr. pri Vondráku (VSG² 91), v zgodnejših delih pri Ramovšu (AfslPh XXXVII, 142) in drugih (prim. RSl XXIV, 79). I. Mahnken pravi, da zasluži moj argument za prvotno kvaliteto jata na severozahodu

(namreč sedanjí široki refleksi nekdaí kratkega jata na tem področju) resno upoštevanje, da pa je to širino vendarle mogoče razlagati kot sekundarno. S tem se je treba samo strinjati: širina nenaglašeni in kratkih naglašeni jatov na severozahodu, katerim se na severu pridružijo še staroakutirani (izjema so seveda mlade lokalne zožitve, katerih mlado poreklo sploh ni problematično), bi bila lahko sekundarna. Vprašanje je le, zakaj ravno ves severozahod kaže na širino in ves jugovzhod na ožino. Pa še to bi se dalo razmeroma lepo pojasniti (česar pa I. Mahnken ni opazila) s tem, da imajo dialekti, ki diftongirajo dolge vokale v smeri *ie* navadno široke kratke vokale (*e*, *o*), tisti, ki diftongirajo v smeri *ei*, pa ozke.

Toda kljub temu sem se odločil za drugačno izhodišče, in sicer iz več razlogov. Na sprva široko kvaliteto jata ne kaže samo sedanja kvaliteta kratkega jata, ampak predvsem tudi znana paralelnost v slovanskih jezikih med širokim jatom in pozno denazalizacijo nazalnih vokalov. In za slovenski severozahod je pozna denazalizacija izven vsakega dvoma. Te paralelnosti, ki sem jo že večkrat poudaril (prim. SR XIV 29, RSí XXIV 81), se I. Mahnken pri svojih dvomih sploh ni dotaknila ali jo poskušala ovreči. Dalje je treba upoštevati tudi substitucije. Res da substitucije še niso dovolj podrobno preiskane, posebno ne s stališča moje teorije, vendarle kaže, da se samo z ozkim jatom ne bo dalo izhajati (prim. npr. *podrěka* iz *padriarca*, *patriarca* ipd., medtem ko je furlanski dolgi ozki *e* substituiran z *i*; po drugi strani pa bi se nekatere težave pri odnosih z germansčino morda dale pojasniti prav z različno narečno kvaliteto jata). In če se vrnem še na sedanjo široko kvaliteto kratkega *ě* na severozahodu, za katero I. Mahnken domneva, da bi bila lahko sekundarna, in za kar sem tako rekoč v njeno korist navedel dejstvo, da imajo dialekti z diftongizacijo v smeri *ie* navadno širok kratki *e*, moram reči, da pregled slovenskega gradiva ne kaže, da bi dialekti, ki imajo diftonge tipa *ie*, ne mogli ožiti kratkih *e* (*o*), ali da bi jih celo morali širiti, ampak da dialekti, ki imajo v svojem sistemu ozke kratke *e* (*o*), navadno diftongirajo dolge v smeri *ei* (*ou*), oziroma tisti, ki imajo široke kratke *e* (*o*), diftongirajo dolge navadno v smeri *ie*. Torej bi lahko pričakovali, da je severozahod diftongiral v smeri *ie* zato, ker ni imel v sistemu ozkega kratkega *e*, ne pa da bi razširil kratki *e* zato, ker bi se izvršila diftongizacija v smeri *ie*. To pa bi potrjevalo mojo hipotezo o sprva širokem jat u na severozahodu. Seveda tudi to ni nikaka zakonitost, ampak samo opažanje nekih tendenc, ki se uveljavljajo v slovenščini (prim. Pripombe k Pregledu v tej številki SR).

Dalje navaja I. Mahnken nekaj znanih razmerij med naglasom in kvantiteto in deloma lokalizira nekatere akcentske premike, pri čemer je treba pripomniti, da je kračina pri sekundarnem akcentskem premiku na zahodu teritorialno bolj omejena, kot bi se dalo sklepati iz teh podatkov. Tudi to, da kvantitetne opozicije v zahodnih dialektih (tu misli na tiste rovtarske dialekte, ki sekundarno akcentuiranih zlogov niso podaljšali) v splošnejših opisih pogosto niso bile upoštevane, je malo pretirano rečeno. Koliko pa je teh opisov? Ramovš je vsaj v okviru svojih metodoloških možnosti to upošteval. (In tudi če ne bi: po Ramovšu se je znanje o slovenskem vokalizmu toliko spremenilo, da ga znatno bolj poznamo in da imamo skoraj že za vse pojave nove razlage.) Logar se je omejil le na dolgi vokalizem, vendar navaja prav pri teh dialektih tudi sistem kratkih naglašeni vokalov, čeprav ga podrobneje ne obravnava. V Pregledu (str. 63) pa sem kvantitetne opozicije ne le upošteval, ampak celo pojasnil, zakaj v nekaterih rovtarskih dialektih ni prišlo do podaljšanja sekundarno akcentuiranih vokalov.

Potem ko se omeji samo na današnji *e*-jevski in *o*-jevski dolgi vokalizem, poskuša I. Mahnken v tretjem poglavju ugotoviti razmerja med sovpadi posameznih vokalov. Pri tem je prišla do naslednjih ugotovitev: V dialektih, kjer se je *ě* ohranil kot poseben fonem, sta sovpadla *e* in *ę*, ni pa *ě* ohranjen kot poseben fonem, kjer se *e* in *ę* nista izenačila. Po mnenju I. Mahnken je to za strukturalni razvoj pomembna delitev slovenskega jezikovnega področja, ki pa doslej še ni bila opažena. Dalje ugotavlja, da je v dialektih, kjer refleksa za *ę* in za etim. *e* nista sovpadla, en in isti refleks za polglasnik (v dolgem vokalizmu) in *ę*. Obratno se je v večjem delu tistih dialektov, v katerih sta sovpadla *ę* in etim. *e*, polglasnik razvil v *a*. Zanimivo izjemo tvori le južnoštajersko področje, kjer refleks dolgega polglasnika ni sovpadel niti z *ę* niti z *a*.

Tak način povezovanja sovpadov in prikazovanja razvoja vokalizma je morda za bralca lažji in na videz preglednejši od mojega načina, ki ga uporabljam v Pregledu, toda pri njem smo prikrajšani za bistven podatek kronoloških razmerij (vsaj relativnih, kadar ni mogoče podati absolutnih), saj gledamo na razvoj jezika s ptičje perspektive in vidimo vse v eni ravnini, pri tem pa je lahko enak rezultat nastal v zelo različnih obdobjih in zaradi zelo različnih vzrokov ter celo lahko preko povsem drugačnih vmesnih stopenj. Poleg novih interpretacij je namreč prav v tem, da stalno daje časovne ploskovne prereze v teku razvoja, prednost in novost Pregleda pred drugimi metodami.

Ugotovitve same v tretjem poglavju pa tudi niso utemeljene. Trditev, da sta sovpadla *e* in *ę* v tistih dialektih, kjer je *ě* ohranjen kot poseben fonem, in da *ě* ni ohranjen kot poseben fonem, kjer nista sovpadla *ę* in *e*, seveda ne drži, saj imamo npr. v briškem dialektu za vsakega od teh glasov poseben refleks. Zato te povezave za celotno slovensko ozemlje pri obdelavi vokalizma nisem mogel opaziti, pač pa sem jo opazil na tistem področju, kjer res obstaja in kjer razvojno nekaj pomeni (str. 56—57). Slaba stran primerjave I. Mahnken je tudi v ugotavljanju, ali je *ě* ohranjen kot samostojen fonem ali ne. Frekvenca *ě* nasproti cirkumflektiranemu *e* (na severu, kjer se mu ni pridružil še novoakutirani *e*) je tolikšna, da lahko govorimo kvečjemu o tem, kam se je vključil etimološki *e*, ne pa o tem, da *ě* ni ohranjen kot samostojen fonem. S tega stališča pa sem že obravnaval cirkumflektirani *e* v Pregledu (prim. zlasti str. 38). Tudi druga trditev, da je tam, kjer *ę* in *e* nista sovpadla, isti refleks za dolgi polglasnik in *ę*, ni točna. Jugozahod je razvil dolgi polglasnik v *a* ne glede na to, kako sta se tam razvijala *ę* in *e*. V tistih zahodnih dialektih, kjer *ę* in *e* nista sovpadla, imamo sicer res za *ę* navadno *a* in bi torej lahko rekli, da je tu refleks za dolgi polglasnik isti kot za *ę*; *a* to je le na navidezno: *a* iz *ę* je nastal prej kot *a* iz *ę* in je podobnost z enakim rezultatom v delu podjunščine samo slučajna. Razen tega pa imamo med zahodnimi dialekti tudi solkanski govor, kjer *ę* in *e* do danes nista sovpadla, pa je tam kljub temu refleks za dolgi polglasnik *a*, in ne tak kot za *ę* (ki je v glavnem *ǣ*, v Grgarju nekaj *yǣ*), kar torej tudi z današnjega stališča nasprotuje navedeni trditvi. Tudi nadaljevanje te trditve, da se je v večjem delu dialektov, kjer sta sovpadla *ę* in *e*, polglasnik razvil v *a*, nima posebne vrednosti, če upoštevamo, da ji nasprotujeta celotno južnoštajersko in panonsko področje.

V četrtem poglavju poskuša I. Mahnken pravkar razložene osnovne linije v razvoju vokalizma prikazati ob vokalnih sistemih posameznih narečnih področij. Spet se opravičuje, da ji ozki okvir na žalost ne dovoljuje zasledovati posebnosti vsakega posameznega dela narečja v njegovem današnjem fonološkem sistemu, da pa bo toliko bolj poskušala karakterizirati one razvojne tipe, ki so karakteristični za posamezne narečne skupine.

Začne s koroško narečno skupino. Kot prva značilnost je naveden skupen refleks za *ę* in dolgi polglasnik, kakor sem sicer izrecno navajal tudi sam v Pregledu (str. 41—42). Ker pa avtorica navaja kot vir za koroške dialekte Logarjevo razpravo, bi morala opaziti, da tam teh podatkov ni. Pač pa je prav nasprotno pri Logarju med koroškimi vokalnimi sistemi tudi sistem iz govora Blač (SR XIV, 122), kjer refleks za dolgi polglasnik ni sovpadel z refleksom za *ę*, ampak z refleksom sekundarno akcentuiranega *e* (moje stališče do tega sistema glej v Pripombah k Pregledu v tej številki SR), nekoliko nejasno pa je tudi stanje v Globasnici (Logar, l. c., 128), saj bi v navedenih primerih ob nazalnem konzontanu lahko šlo za sekundarno nazalizacijo in bi bil lahko *a* pozicijska varianta. — Glede sovpada zgodaj podaljšanega etim. *e* in stalno dolgega *ě* stvari niso tako jasne, kot to postavlja (brez utemeljitve, najbrž po Isačenk u in Ramovšu) I. Mahnken: tako pri Logarju (SR XIV, 124) kot pri meni (SR XIV, 46, 68) je mogoče najti vsaj deloma tudi drugačne podatke.

V nadaljevanju navaja ziljski šeststopenjski vokalni sistem. Trdi, da na osnovi tega lahko razloži tudi vokalne sisteme drugih koroških narečij, ker bazirajo s svojimi današnjimi vokalnimi sistemi na enakih strukturalnih predpogojih in uvrstitvah. Tako pravi npr., da imajo nekatera narečja eno stopnjo manj, ker zaradi ohranjenosti oksitoneze še niso prišla do najbolj odprte, tj. pete stopnje (tu je treba pripomniti, da sekundarno akcentuirani vokali ne zavzamejo vedno najbolj odprte stopnje, ampak so lahko tudi ožji od refleksov za nazale, kot kaže npr. Kranjska gora) ali pa sta v nadaljnjem razvoju dve stopnji sovpadli. — Tudi rezijansčino prišteva I. Mahnken h koroški skupini (kot večinoma tudi drugi). Pri tem navaja, da sta se rezijanska široka *ę* in *o*, ki naj bi bila sprva pozicijski varianti, fonologizirala pod vplivom furlanskih izposojenk. To je sicer citirano povzeto po Logarju, vendar se Logar o tem izraža bolj previdno. V Pregledu (str. 71—72) pa je mogoče najti podrobnejše podatke o izvoru teh glasov, iz katerih se vidi, da na fonologizacijo rezijanskih *ę* in *o* niso vplivale furlanske izposojenke. Po drugi strani pa je seveda res, da izposojenke pogostokrat odločajo o fonologizaciji pozicijskih variant, ali pa se celo samo z izposojenkami lahko uvede v vokalni sistem nov fonem. Toda pri ocenjevanju fonologizacije je vendarle treba najprej pregledati domače možnosti.

Pri koroški narečni skupini se I. Mahnken ne dotakne problematičnega dvojnega zastopstva za staroakutirani *ě* in novoakutirani *e* ter za novoakutirani *o* v nekaterih narečjih. Po opombi 15 na str. 354 lahko sklepamo, da sprejema Logarjevo razlago teh dvojnih kvalitet, čeprav se podrobneje v to ne spušča. Problem je pravzaprav toliko pomemben in dejansko v živem govoru toliko spremenjen shematične prikaze iz razprave I. Mahnken, da ga ni mogoče obiti. Moje razlage (SR XIV, 39—40) ne omenja, čeprav bi do nje morala zavzeti stališče, saj je trenutno le z njo mogoče vsaj kolikor toliko zadovoljivo pojasniti tri vrste refleksov (ožji in širši *e* ter *ě*) za etimološko iste glasove, ki jih navajata za nekatere govore — seveda posredno — Ramovš in Isačenko (in Isačenka, poleg Logarja, navaja kot vir za koroške dialekte).

Zahodne in centralne dialekte obravnava I. Mahnken skupaj. Po njenem kaže razvoj sistema dolgega vokalizma v centralnih (kranjskih) in zahodnih narečjih na osnovno ujemanje, od koroškega razvoja pa se bistveno razlikuje. Ne glede na enak fonetičen razvoj *ě* v zahodnih in koroških dialektih, ki je doslej pritegoval glavno pozornost (v Pregledu pač samo v najstarejši fazi, ko jo brez dvoma zasluži, pa še tam je diftongizaciji v *ie* odmerjena podrejena vloga v primeri s kvaliteto jata in z nazali) ter različen razvoj v zahodnih in centralnih (*ie* : *ei*) temelji strukturalni razvoj dolgega vokalizma v zahodnih in

centralnih narečjih po mnenju I. Mahnken na istih osnovnih kriterijih, bistveno različnih od koroškega. V nadaljnjem razvoju pa se po njenem kažejo vsekakor pozornost vzbujajoče divergence med zahodnimi, gorenjskimi in dolenskim narečji. Druge stvari, ki jih I. Mahnken navaja s tem v zvezi, so znane že iz Pregleda. Negotovo pa se ji zdi, kdaj so sovpadli v centralnih narečjih refleksi denazaliziranih nazalov in etimološkega *e*: ali po podaljšanju novoakutiranega *o* (oziroma po fonologizaciji $\bar{o} : \bar{o}$) ali že prej. V Pregledu (str. 36—37) sem ta sovpad nadaljeval kronološko po podaljšanju novoakutiranega *o*. Seveda ne brez razlogov, čeprav za utemeljevanje tam ni bilo prostora. Vendar pa že iz obravnave nenaglašenega jata, ki se pred refleksom nazala ni vokalnoharmonično spremenil (glej zelo na kratko v SR XIV, 36—37, podrobneje pa v razpravi Rozwój $\bar{e}$ w języku słoweńskim, RSI XXIV, 79—92), logično sledi, da sovpad nazala in etimološkega *e* ni starejši od fonologizacije $\bar{o}$. Na ne posebno zgodnje sovpadanje refleksov nazalov z etim. *e* in *o* kaže posredno tudi štajersčina (ki spada kot centralni dialekti pod jugovzhodni del). Na severnoštajerskem področju je namreč do tega sovpada prišlo celo v kratkih zlogih šele po poznem podaljšanju nezadnjih kratkih naglašenih zlogov.

Pri obravnavi panonskih narečij pravi I. Mahnken, da zavzemajo v okviru slovenščine poseben položaj zaradi do danes ohranjene akcentuirane kračine v nezadnjih zlogih. Nato ugotavlja, kateri razvoji v panonskih narečjih so skupni z zahodnimi in centralnimi narečji in kateri s severnimi. Pri razvoju panonskih narečij se ji zdi pomembno dejstvo, da je tu (in le tu) tako v sistemu dolžin kot tudi v sistemu naglašenih kračin $\bar{e}$ ohranjen kot poseben fonem. (Vendar velja to danes le za nekatere govore in ne za celotno panonsko področje.) — V opombi omenja ujemanje med panonskim razvojem akcenta (ohranitev kvantitetnih razlik, izguba intonacij) in starejšim razvojem nekaterih srbohrvaških narečij, ki so prav tako obdržala le kvantitetne opozicije in šele z novoštokavskim akcentskim premikom ustvarile nove intonacijske opozicije. Moram poudariti, da gre samo za podobnost, in sicer le pri ohranitvi kvantitetnih opozicij (pa še to samo pod akcentom), medtem ko pri akcentskih premikih panonska narečja niso ustvarila novih intonacijskih opozicij; na kako povezanost med izgubo intonacij v panonskih in srbohrvaških narečjih pa sploh ni mogoče misliti, saj je vmes kajkavščina, ki je intonacijske opozicije ohranila.

Za štajerska narečja I. Mahnken pravi, da njihov razvoj v podrobnostih še ni dovolj natančno preiskan in da glede na razvoj vokalnih sistemov ne predstavlja enotnosti. Podrobno zavrača Logarjevo mnenje iz SR V—VII, 155 sl., da so širine v gornjesavinjskem govoru arhaizem in da je v njih videti potrditev Ramovševe teze o prvotni široki kvaliteti jata na jugovzhodu. Pravi, da je po njenem mnenju to sekundarno in da gre za monoftongizacijo iz *ei*, pri nazalu pa iz *ou*. Zavračanje je nepotrebno, saj v kasnejših delih tudi Logar te teorije ne vzdržuje več, marveč izhaja pri refleksu za $\bar{e}$ iz diftonga *ei*. Seveda je tak razvoj nastavljen tudi v Pregledu, kjer je (str. 56) poudarjena popolna dokazljivost monoftongizacije tudi za refleks nazalnega *o* (iz *ou*).

Glede na bistvene razlike v strukturalnih osnovah razvoja deli I. Mahnken štajerska narečja na severno- in srednještajerska na eni ter na južnoštajerska na drugi strani. Ime severno- in srednještajerska narečja ni najbolj posrečeno, saj gre meja med obema področjema nekako po sredini štajerskega narečnega področja (primerjaj zemljevid obeh teh delov v Pregledu) in pride v vzhodnem delu na sever do Poljskave. Tudi če bi gledali z geografskega stališča, se stvar ne spremeni, saj so tako na severu kot na jugu Štajerske področja, kjer se ne govorijo štajerska narečja, in bi na ta način spet ostalo približno enako raz-

merje med eno in drugo polovico. Najbrž bi bilo pri razdelitvi štajerskih narečij bolje ohraniti enostavnejše poimenovanje (severnoštajerska : južnoštajerska), kakršno sem uporabljal v Pregledu. Nato našteje glavne značilnosti obeh področij, a nekoliko podrobneje se ukvarja le z južnim. Podatki se v glavnem ujemajo z onimi v Pregledu, le da je ustvarjen vtis, kot da je poseben refleks za dolgi polglasnik še do danes nekaj običajnega na južnoštajerskem področju (v resnici je redek). V trditvi, da je v sistemu dolžin ozki *o* v izposojenkah iz nemščine uveden kot poseben fonem, je nekoliko preveč poudarjena vloga nemških izposojenk. Na ustreznem mestu v Pregledu (ki je citirano) imam zapisano samo, da je »kot par *k ě* nastopil v nekaterih redkih primerih tudi *ô* (v nekaterih tujkah, deloma pozicijsko)«. To seveda velja samo za Zibiko; ker pa sem razstavil današnje diftonge tipa *ei* in *ou* v skupine fonemov, tudi tam današnji fonem *ô* ne zastopa samo tega *o* iz tujk in določenih pozicij.

V petem poglavju pokaže I. Mahnken še na nekaj splošnih tendenc. Opozori na to, kako daljnosežne posledice za nadaljnjo diferenciacijo med glavnimi narečnimi območji je imela različna vrsta diftongiranja v rastoče in padajoče diftonge (tj. diftonge tipa *ie* in *ei*) in kako so se odprtostne stopnje pri vokalih včasih skoraj povsem obrnile.

Razprava je vsekakor zanimiv prispevek k obravnavi slovenskega vokalizma, poskus prikaza njegovega razvoja z določene perspektive, pri čemer pa je bilo treba zaradi lepše slike včasih posploševati, pri iskanju strukturalnih kriterijev pa združevati raznorodne pojave. Kolikor so glede na moj Pregled — kot je na začetku napovedano — nekatere tu raziskane osnovne linije navidezno mogoče ostreje izdelane (vse so navedene v tem prikazu), gre to predvsem na račun posploševanja in premajhnega upoštevanja posameznih, večinoma sicer lokalno omejenih, dejstev, ki pa se vendarle neusmiljeno upirajo nekaterim povezovanjem in zaključkom. Za hitro seznanjanje s slovenskim vokalizmom je razprava kar pregledna, daje pa premalo možnosti za svobodno gibanje našim mislim v času in prostoru, ki pripadata slovenščini.

Jakob Rigler

ODMEVI RUSKE SOVJETSKE KNJIŽEVNOSTI PRI SLOVENCIH

V LETIH 1917—1941

Pričujoči članek nima namena vsestransko osvetliti to dokaj zamotano vprašanje, ki doslej še ni bilo sistematično obravnavano. Na razpolago imamo sicer bibliografijo, zlasti tisto, ki jo je izdal Leksikografski zavod (Nauka o književnosti. Istorija stranih književnosti. Zagreb MCMLIX), a tudi ta ni popolna.

Kdor vsaj bežno prelista to publikacijo, takoj opazi, da je delež slovenskega tiska ter slovenskih pisateljev in publicistov pri obravnavanju sovjetske ruske književnosti dokaj neznaten. O tem se prepričamo, če primerjamo število prevodov ter v slovenščini napisanih prispevkov o posameznih sovjetskih avtorjih in problemih sovjetske književnosti s tistim, kar je izhajalo na srbskohrvatskem jezikovnem področju. To so nekateri napredni slovenski kulturni delavci opazili že zgodaj. Tako je Boris Ziherl leta 1933 v reviji Književnost v poročilu o Nolitovi zbirki prevodov nove ruske proze očital Slovincem, da ne prevajajo in ne poznajo sodobne ruske književnosti. Ziherl piše, češ da je v očeh večini Slovencev vse, kar je v ruščini napisano po Tolstoju in Dostojevskem, »tenden-